

Zin in reizen.

Zin in reizen, de slogan van St. Commundo. Zin in Suriname is al een jaar of negen geleden bij mij ontstaan. En nu na twee keer meegedaan te hebben aan een project via St. Commundo, heb ik nog steeds zin in.....Suriname en vooral het reizen volgens hun formule: reizen en werken, om meer te zien, te beleven, te ervaren van de mogelijkheden die landen en bevolkingsgroepen bieden.

Als je het over de bevolking van Suriname hebt, spreek je inderdaad over bevolkingsgroepen.

Bij deelname van de twee projecten heb ik meer kennis genomen van een der stammen van de Marrons (Saramakkaners in Bovenlands Suriname) en de Wajana indianen (de inheemsen).

*(Op weg naar Apetina ontmoet je de Aukaners-ook Marrons- in de dorpen Drietabbetje en Granbori)

In Paramaribo en tijdens de excursies kom je ook andere bevolkingsgroepen tegen: Javanen, Hindoestanen, de creolen (negerbevolking van de stad en de kust), Chinezen, Blanken en de 'Zebra's '

De site van Commundo geeft je algemene informatie over de projecten. Er is veel geschreven over Suriname. Het is de moeite waard om deze te lezen. Het geeft je enig inzicht in het koloniale tijdperk.

Wat mijn bijdrage hier kan zijn is jullie te informeren over de twee projecten waar ik in mee gewerkt heb:

Sociaal project St. Bonama (Marrons) - november 2007

Sociaal/Bouwen project St. Kuluwajak (Wajana indianen) - maart 2008

Ze zijn heel verschillend geweest op:

inhoud van het werk, de aard van de bevolking en de accommodatie

Ik heb dit als heel waardevol ervaren.

Voor de St. Bonama hebben wij - een groep van 7 vrouwen-

- * de ruimten van het crèchegebouw in Masiakriki schoongemaakt en geverfd.
- * bruikbaar meubilair en speelgoed uitgezocht, schoongewassen en geverfd
- * en daarna de ruimten ingericht.
- * Er zijn gordijnen genaaid voor de ramen m.b.v. een trapnaaimachine.

Maar niets zonder de inspraak van de vrouwelijke crèche begeleiders.

Dat op zich is al een beleving. Aanvankelijk wat afwachtend in houding, komen ze los naarmate zij jou beter leren 'kennen'. En als zij onderling afwegingen moeten maken, zoals bijv. "*doen wij deze lappen weg, verkopen we dit op onze rommelmarkt of kunnen we het in onze vrouwenbeweging nog ergens voor gebruiken*", dan gaat dat met veel kabaal. Je zou denken dat er ruzie is, maar dat is niet zo.

De weg naar onze werkplek gaat per korjaal.

Soms doen wij een dorpje onderweg aan (Marobi), omdat Akke, onze projectbegeleidster, even in overleg moet treden met het hoofd van de crèche daar.

Akke is coördinator van het project Zorg (crechekinderen en ouderen) in Bovenlands Suriname.

Na een tochtje van 20 minuten over de Suriname rivier komen we in Masiakriki aan. We maken kennis met Kabiten Alfons en vragen toestemming om in zijn dorp aan het werk te mogen gaan.

Het project wordt later 22 november in zijn aanwezigheid ook feestelijk afgesloten.

Onze verblijfplaats is in het toeristische Danpaati River Lodge op het eiland Dan.

Voor de bevolking van het dorp Dan betekent dit werkgelegenheid. (*Het dorpje Dan ligt aan de overkant aan de oever van de Suriname rivier*).

's Morgens staat er een blad koffie/thee op de reling van je terras, de tafel wordt gedekt en na de bel kan je aan tafel schuiven voor je ontbijt. Zo ook voor de avondmaaltijd, maar dan hebben we een pilsje, chilly of een wijntje op na de zware werkdag.

De vrouwen van Dan werken op het terrein, in de keuken, maken op verzoek je kamer schoon, doen de was en houden de openbare ruimten netjes. Vrouwen met heel jonge kinderen dragen hun kind op de rug tijdens het werk.

De mannen zijn gids of bootsman, kapitein. Zij zorgen er voor, dat hun vrouw een kostgrondje heeft om groente en fruit te verbouwen. Deze kunnen ook voor de keuken van Danpaati gebruikt worden.

En 2x per week is er de culturele avond!

Voor ons is de eerste culturele voorstelling een verrassing. Dit geldt ook voor de toeristen die twee nachten verblijven op Danpaati. Echter, wij hebben het vijf keer mogen zien en meemaken. De verrassing is er voor ons uit, maar we hebben met de vrouwen van Dan gelachen als zij aan hun *derde dans-act* begonnen voor een nieuwe groep toeristen:

deze act wordt niet ingeleid, maar aan de fantasie van de toeschouwer overgelaten.

Mannelijke toeristen konden er soms rood en warm van worden.

In **het vrije weekend** zijn we een boswandeling gaan maken en hebben we een vaartocht naar de Tapawatra watervallen gemaakt.

Onze gids, Bernard, vertelt veel over bomen en medicinale planten. Hij laat je ruiken, zien en informeert ons over de werkingen van het natuurproduct:

- knoflookbast is om insecten buiten te houden,
- amandelbast wordt voor kneipp-producten gebruikt en is niet om te consumeren.
- Hij geeft het verschil aan tussen lianen en wurgwortels.
- Hij laat bladeren zien die voor de bloeddruk goed zijn. De medicijnman kan je die leveren als de arts vastgesteld heeft dat je een te hoge bloeddruk hebt. Veel vrouwen zijn ook op de hoogte van de medicinale

planten.

Hij laat ons het geluid van de kabaalboom horen. (De Wajana's noemen deze boom de telefoonboom). Het geeft aan waar deze boom nuttig voor is: ben je verdwaald dan sla je op deze boom. Het geluid draagt ver om anderen te waarschuwen.

Hij vertelt je heel veel over de cultuur en de tradities van de Saramaccaners. Erg interessant om te horen.

We hebben drie keer het overlijden van een der dorpingen meegemaakt. De vrouwen uiten hun verdriet zichtbaar en hoorbaar. Zij gaan naar een gemeenschappelijke ruimte om daar hun verdriet met elkaar te delen. Bernard zei ons dat wij hier vandaan moesten blijven.

Als de bevolking aan je gewend is, kun je gemakkelijker vragen of je fotograferen mag. Het is zelfs zo dat aan het einde van het project wij bijna de rol van schoolfotografen kregen. De vrouwen wilden met kind, kleinkind samen en apart op de foto. En je belooft dat je hen de foto's opstuurt. En dat doe je dan ook.

In de tijd dat wij er waren is het mogelijk geworden telefonisch verbinding te krijgen. In november moest je wel op het puntje van het eiland Danpaati staan. Mij is het niet gelukt, maar een aantal anderen wel.

Voor de St. Kuluwajak hebben wij - een groep van vier vrouwen en twee mannen - als een pilotgroep gediend:

* Wat betekent het dat op het eilandje van Apetina toeristen zich gaan vestigen voor een kort verblijf. Wat kan de bevolking doen voor deze toeristen en welke behoeften hebben toeristen. Hoe moet de bevolking omgaan met toeristen. Wat zet je ze voor? Hoe dien je het eten op?

* Wat kunnen wij laten zien aan de bevolking als het gaat om behoeften, manieren, verwachtingen die een toerist heeft op zijn vakantieplek.

Deze zaken zijn besproken, getoond en enigszins geoefend gedurende de tijd dat wij daar verbleven.

Het terrein om het logeershuis hebben we hier en daar geschoond.

Daarnaast hebben wij een bijdrage kunnen leveren aan de dakbedekking van de eetzaal en het toiletgebouw.

Een zeer aantrekkelijke bijdrage, vond ik:

Een eind een zijrivier van de Tapanahoni rivier opvaren op zoek naar een geschikte aanlegplaats en de aanwezigheid van palmbomen in de bush. In de bush de indianen achternalopen en de gekapte palmladeren naar de korjaal slepen. Echt in de bush zijn. Mijn zorg voor mijzelf bestond uit goede kleding, schoenen en een hoofddekseel. Enige behendigheid en conditie is meegenomen. Het is een tocht van ontspanning en inspanning. Geweldig toch?

Op het thuishamp vlechten wij de palmladeren twee rijen 'ver' en de indianen hebben het vlechtwerk als dak bevestigd op de eetzaal.

Helaas is dit dak niet helemaal af als wij vertrekken. Dat kwam, omdat er andere zaken doorheen speelden:

het paasfeest (sport en spel gedaan met de kinderen van het dorp Apetina), de jaarlijkse conferentie van de kerk (Methodisten), en ons survival-weekend.

Ik ben nog een middag met twee vrouwelijke groepsleden in het dorp een vrouw en dochters gaan helpen om de *cassave* te *schillen* en te *schaven*. De cassave kwam net van haar kostgrond af. Zeker ook de moeite waard om te doen. (niet voor je nagels). Je krijgt iets meer contact met de mensen in het dorp.

T.o.v. de Marrons lijken de Wajana's in hun opstelling meer bescheiden, meer afstandelijk, op zich zelf, gereserveerd. Wel erg vriendelijk als zij je vaker gezien of ontmoet hebben. Zachtaardig. Maar geef ze de ruimte.

Het contact met de **kokkin Olokowani, haar man Kutopai en haar zonen** is tijdens ons verblijf heel prettig geweest. De jongste zoon heeft op onze laatste avond nog zo'n harige bosspin gedood: Het was of dat beest dood of wij, zei Kutopai.

Om in **de keuken** iets te halen, vraag je of dat kan. Het is een vorm van respect. Het is haar domein.

Het eten wordt boven houtvuur bereid door Olokowani. Kutopai hakt de houtjes en zorgt er voor dat de pan er boven kan hangen/staan. Zij zijn verantwoordelijk voor de huishouding gedurende ons verblijf. Er is sprake van een roulatiesysteem. Een volgende groep krijgt een andere kokkin.

Naar **het toilet** gaan is ook bijzonder. Je hangt iets op aan de voorkant van het 'gebouwtje' om aan te geven dat je er zit. En het is gebruikelijk dat je altijd zorgt dat je de emmer met water voorziet voor het doorspoelen van de wc.

's Morgens baad je in de rivier en poetst je je tanden in de rivier. 's Avonds kan je na een rivierbad alvast je pyama aantrekken of gemakkelijk zittende avondkleding aandoen. Het is donker, alleen olielamplicht, dus wat maakt het uit. Ik zelf heb al die dagen in een *hangmat* geslapen met nog een vrouw van de groep en de beide begeleiders Samoe en Richard. Beslist *een aanrader*.

Samoe heeft grote plannen met het eilandje. Het moet uitgroeien tot een ressort van waaruit toeristen een aantal tochten kunnen maken en waar ze

prettig kunnen recreëren. Hij is projectleider van deze ontwikkeling en tevens nu reisbegeleider van Oxygen ecotoerisme.

Samoe was tevreden: *De Wajana's hebben kunnen zien hoe je gezamenlijk aan een doel kunt werken. Dat vrouwen de bush ingaan om de palmtakken te verslepen en meewerken aan een dakbedekking is voor hen uitzonderlijk. Het is mannenwerk bij de indianen.*

Tijdens het **survivalweekend** hebben we veel regen gehad. Ons kamp bestaat uit een dak van een groot plastic kleed. Onze hangmatten hangen daaronder (met klamboe), bevestigd aan de palen van het optrekje. In het bos wordt een toilet opgezet. Onze begeleiders zijn Olokowani, Kutopai, Richard en Lanis, gidsen in opleiding en Alamoike de bootsman. Het eten wordt, net als op ons eiland bij Apetina, gekookt boven houtsvuur. We hebben het moeten doen met cassave, bami, pannenkoeken en een heel klein beetje groente. De creativiteit van Olokowani en Shirley - een groepsgenote- heeft er voor gezorgd dat onze magen voldoende gevuld zijn die dagen.

We hebben nog een tocht naar de berg Taboe gemaakt. Een gladde berg, waarbij de hulp van een touw de klim moest vergemakkelijken. De raad van goed schoeisel moet hierbij serieus genomen worden: ***Schoenen met een goed profiel***

Op weg naar de watervallen blijkt dat door de hoge waterstand wij daar niet kunnen komen.

Het is bij een wandeling door de bush gebleven.

Twee dagen later nemen we afscheid van de bewoners van Apetina.

De indianen horen veel eerder dan wij als het vliegtuigje aan komt vliegen om ons op te halen.

Dat is het moment om in de korjaal te springen en naar het vliegveldje gebracht te worden. Wat blijven de mensen daar relaxed onder. Ik was bang dat we niet op tijd kwamen.

Het vervoer naar de twee projecten is een beleving op zich. Echt iets wat je jezelf moet toelaten om te ondergaan.

De bustocht over de bauxietweg (Balkenende noemde deze weg in het korte interview tijdens zijn bezoek in Suriname als 'enigszins hobbelig'). Nou dat was netjes uitgedrukt. Bereid je voor op het in balans houden van je lijf en spieren en geniet van de kunsten van de chauffeur. Die man is goed. De weg is wel heel lang.

Het vliegen in een 2-motorig vliegtuigje. Hij gaat echt voor het einde van de baan de lucht in. Eenmaal boven in de lucht kun je de piloot fotograferen omdat hij gewoon zijn krantje zit te lezen en de TOM-TOM de richting aangeeft. Ook hier: de piloten zijn bekwaam. Maar wees eerlijk over je gewicht van lijf en bagage.

En dan het varen in de korjaal op de rivieren met zijn stroomversnellingen. Elke stroomversnelling wil je fotograferen en je waagt je fototoestel aan opspattend water. Maar wat zijn de kapitein en de bootsman bekend met de diepte en ondiepte van de rivieren., Ze loodsen je er door heen. Soms, bij laag water, moet je uitstappen en via een bospaadje, weer instappen in de korjaal. Bij ernstige laagwaterstanden of een te wilde stroming, moet je ook de bagage via het bospad vervoeren.

We hebben drie excursies vanuit Paramaribo meegemaakt.

- Frederiksdorp
- Brownsberg
- Galibi

Frederiksdorp

Dit is een gerestaureerde koloniale plantage aan de Commewijne rivier.

Wij zijn er met de fiets heen gegaan. Een leuke tocht langs de Suriname rivier. Bij Leonsberg steek je over met een pontje. De fiets wordt aan boord gedragen.

Aan de overkant hebben we het openluchtmuseum Nieuw Amsterdam bezocht. Hier zie je o.a. de strafgevangenis. Verder fietsend -

(hoe ver nog vroegen we aan een paar zeer vriendelijke Hindoestanen. Niet ver meer, nog ongeveer 1 km. Hoi, dachten wij. Nou, het was nog zeker wel vijf km. In schatten van tijd, afstand en het vragen naar de weg moet je Surinaams gaan denken. Het is altijd later, verder en zeker niet de goede weg. Ze zijn vriendelijk en willen antwoorden, heb ik van horen zeggen.)

- kom je aan de waterkant van Marienburg waar jij en de fiets in een bootje de Commewijne oversteekt naar Frederiksdorp.

De heer Hagemeijer, eigenaar van deze plantage, zal je graag rondleiden en vertellen over de huidige woon/leefsituatie van de Hindoestanen. In november waren er veel muggen. Kleed je daarop en gebruik een Surinaams antimuggen middel om je te beschermen. Om onze DEET lachen de muggen zich rot, beweren de Surinamers.

We hebben nog een fietstocht gemaakt langs de verder op liggende plantages. Heel sfeervolle omgeving. En beslist de moeite waard.

Brownsberg

Weer een eind de bauxietweg af gereden om naar het natuurpark Brownsberg te gaan voor twee nachten. Deze trip heb ik gemaakt na het bezoek aan de Marrons, na ons verblijf op Danpaati. Dan zijn de wandelingen door de bush zeer interessant. Je kunt er ook lekker relaxed uitkijken over het Brokopondomeer. Zo tegen de avond is de uitkijkpost een heerlijk rustpunt.

De wandeling die ikzelf het leukst vond was de wittikreek-wandeling. Die hebben we met z'n drieën zelfstandig gedaan in hoog tempo omdat we op tijd terug moesten zijn voor de terugreis. Daar hebben we een slang gezien en het overleefd.

Galibi

Bij mijn tweede reis in maart krijgen wij de keuze om of naar Brownsberg te gaan of naar Galibi, een prachtig zandstrand aan de monding van de Marowijnerivier. Daar kunnen wij zeeschildpadden zien die hun nest op het land graven en eieren leggen. Je begrijpt wat mijn keuze is. En gelukkig met mij nog drie andere leden van de groep.

Het bezoek is bijzonder. Wij overnachten in een huis aan het strand. In het donker varen we de rivier af richting oceaan. We hebben ons goed moeten beschermen tegen de golfslag van het water. En dan de beleving op het strand. Alleen de gids laat zijn blauw lichtje schijnen. Wij mogen geen licht voeren. Ook

het licht van je camera kan een schildpad doen schrikken. Als de schildpad eenmaal aan het graven is houden wij ons stil en dat is het moment dat je kunt genieten van de sterrenhemel en de stilte.

Tijdens het leggen van de eieren raakt de schildpad in trance. Wij kunnen met het blauwe licht van de gids de eieren zien vallen in het nest.

En dan Paramaribo.

In november zijn we met onze reisbegeleidster langs kerken, synagogen, tempels en moskeeën gereden. We hebben de Chinese markt bezocht. En Fort Zeelandia. In maart zijn we in het centrum gebleven en hebben we gelopen. Samoe (onze gids tijdens het project) vertelt vooral veel van de cultuur en de geschiedenis. En op een wat humoristische wijze met enig cynisme. Trots op Nederland? Niet als je weet hoe wij Nederlanders vroeger ons in de koloniën hebben gedragen.

Ik woon zelf in een dorp. Het centrum van Paramaribo heeft ook iets dorps, is mijn beleving. Mensen spreken je aan. Je bent er vreemd en je zit op een terrasje. Ze vragen belangstellend naar de reden van je aanwezigheid. Op straat waarschuwt een man mij dat ik veel te snel loop.

Je kunt kiezen om naar gelegenheden te gaan waar met name de Nederlanders zitten of de gelegenheden bezoeken waar de Surinamers komen. De Centrale Markt, de Palmentuin, Spanhoek, de Waterkant.....beleef de sferen, bezoek de airco boekhandels (er zijn er twee), ga lunchen bij Mix Food Cafe aan de Zeelandiaweg of bij Zus en Zo, Het Vat ligt lekker aan het water. (Deze twee laatste gelegenheden zijn vooral Nederlands georiënteerd.) De terrasjes aan de Waterkant zijn gezellig, zeker in de avond.

In de buitenwijken heb je de Malls (winkelcentra). De Surinamers die buiten het centrum wonen in de omliggende wijken, maken liever gebruik van de Mall in de buurt dan naar het centrum van Paramaribo te rijden.

Ik heb er ook nog gefietst, maar dat is niet geheel ongevaarlijk op de wegen waar druk verkeer is. Er zijn verschrikkelijk veel auto's in Paramaribo. Door de week kan er sprake zijn van file. Zaterdag na twee uur is het stil en zondag is echt een rustdag als je naar het straatbeeld kijkt.

Op 24 november is het Onafhankelijkheidsdag. We hebben de parade mogen aanschouwen. Paramaribo viert feest.

In maart wordt de vierdaagse gehouden. Wederom, Paramaribo viert feest. Het centrum zit verstopt. We kunnen pas later in de avond met een taxi terug naar ons gastverblijf.

Ik heb in drie questhouses gelogeed.

Auberga ligt midden in het centrum. Je loopt makkelijk het centrum in, richting Waterkant bijv.

Famiri ligt aan de rand van het centrum. Je moet er zeker een kwartier voor uit trekken om naar het centrum (Waterkant) te lopen. Is goed te doen.

Het verblijf van Oxygen ligt buiten het centrum. Dit is het meest luxueuze questhouse, rustig en koel. Je belt een taxi om je naar het centrum te rijden. Dit is ongeveer 10 SRD.

In de stad kun je gewekt worden door de blaffende/ jankende honden.

In de jungle kunnen boomkickers en brulapen je het inslapen moeilijk maken

In het gebied van de plantages kunnen muggen een plaag zijn.

Bedenk echter dat je in Suriname bent en dat ergens op je lijstje staat dat oordoppen en een middel tegen muggen aan te raden is.

Heb je dit? Dan ben je goed voorbereid.

Surinameik mis het nu al weer:

De gezelligheid binnen de verschillende bevolkingsgroepen, de natuur, de warmte, de regenbuien, de korjaaltochten over de stroomversnellingen, de jungle, de geluiden, de sterrenhemel, en het leermoment van "Maak je niet zo druk".

Verslag van:

Dieuwke Nijhuis.